

Cattel, aki 1891 óta tölti be a pszichológiai tanszéket. Ez egy nyilatkozatában elmondja, hogy az egyetemi tanároknak ilyen terrorizálása ellenkezik az ország évszázados hagyományaival és megfosztja őket attól, hogy befolyásokat a megértés és a béke érdekében érvényesítsék. A Columbia egyetem több tanára állást foglalt a két megfenyített kartárs mellett; egyikük, Ch. C. Beard le is mondott, ami annál mélyebb hatást keltett, mert ő maga mindig a háború mellett kardoskodott. Nyilatkozatában t. k. ezt mondja: «Ebben a Wilson-féle világban az egyetemen a felügyelő tanácsosok kicsiny csoportja uralkodik, ez politikai dolgokban rövidlátó és reakciós, vallásos dolgokban pedig szűkkeblű és középkori felfogásnak hódol. Igazán csodálatos, hogy az Egyesült-Államok az egyetlen ország, ahol az egyetemi tanárnak társadalmi állása nem ér fel a kézművesével, aki legalább a munkásszervezet segítségével képes munkálkodásának feltételeit befolyásolni.» *hf.*

A természettudományi oktatás és Anglia jövője. A *Monatshefte für d. naturw. Unterricht* 1917: 10—11. számában G. Wolff ismerteti azokat a törekvéseket, amelyekkel a világháború tanulságai következtében Angolországban a természettudományi oktatás fontosságára eszmélő vezető emberek e téren változást igyekeznek előidézni. 1916 elején a Times 36 előkelő nemestől, katonatisztektől, tudósoktól, iparosoktól, kereskedőktől aláírott emlékiratot közölt «A természettudományok elhanyagoltságáról». Ebben azt a véleményt fejezték ki és okolták meg, hogy a természettudományi tárgyak állandó elhanyagolása ebben a háborúban megboszulta magát; innen magyarázható a politikában és a hadvezetésben elkövetett számos hiba; ezen az állapoton tehát alaposan változtatni kell. Ezt az emlékiratot igen népes ülésen tárgyalta 1916 május 3-án, lord Rayleigh elnöklete alatt, a Linné-Társaság s a következő tételket fogadta el.

1. A nemzeti munkaképesség fokozására a legközelebbi jövőben sürgősen szükséges a természettudományokat Angolország valamennyi középiskolájában a tanítási terv lényeges részévé s Oxfordban és Cambridgeben, valamint az újabb egyetemeken is az egyetemi felvételi vizsgálatok tárgyává tenni.
2. A legnagyobb mértékben kívánatos, hogy a kormány azzal a nagy hatalommal, mellyel a természettudományi tanulmányok előmozdítására és ezáltal az angol állami hivatalnokok munkaképességének fokozására rendelkezik, gondoskodjék arról, hogy az angliai és indiai közigazgatási szolgálatra képesítő vizsgálatokon nagy gondot fordítsanak a természettudományi tárgyakra s hogy a sandhursti hadi akadémiába való felvételnél valamennyi jelöltől megköveteljenek némi természettudományi ismeretet.
3. A gyűlés azon a véleményen van, hogy egyedül ezen a 2. pontban jelzett módon lehetséges megváltoztatni az iskolának (a *secondary* és a *public school*-oknak) a természettudományokkal szemben elfoglalt álláspontját és csak ezen a módon lehet biztosítani a természet-tudományi ismeretek feldolgozását. Mivel pedig ily úton a változások csak évek múlva következhetnek be: égetően szükséges, hogy a kormány a kellő lépéseket azonnal megtegye. Ezért
4. a társaság választmányát megbízta, hogy ezt az ügyet juttassa a kormány tudomására.

Ezek a határozatok és a velök kapcsolatos tárgyalások szövege könyvalakban is megjelent (németül: *Grossmann, Englands Kampf um den naturwissenschaftlichen Unterricht*; Stuttgart, Enke, 1917). A bevezetés szerint természettudományok alatt a mechanikát, kémiát, fizikát, biológiát, földrajzot, geológiát értik s az alkalmazott matematika legnagyobb részének idetartozását külön hangsúlyozzák. Húsz hozzászólás és 13 írásban beküldött nyilatkozat van itt együtt. Érdekesek azok a fejtegetések, amelyek a hadvezetés hibáira mutatnak rá: «Nemcsak minisztereinken látszik meg a természettudományi ismeretek nagy hiányossága, de ugyanez észlelhető a kormányzás minden ágában.» «Nem akadályozták meg a disznózsiradékoknak Németországba való szállítását, mert csak újabban fedezték fel, hogy a robbanó anyagok gyártására szükséges glicerint ebből a zsiradékból nyerjük.» Igen sok ilyen hibára mutatnak rá, amelyek forrását a természettudományok elemeinek nemismerésében látják: «A természettudományok elhanyagolása nálunk, Angliában minden aggasztó következményeivel együtt főleg népünk összes rétegeinek a legelemibb természettudományi dolgokban való durva járatlanságára vezethető vissza.» «Az angol kormányban nem látjuk a természettudományok egyetlen kiváló képviselőjét sem.» «Pedig azt véljük, hogy a minisztereknek is kellene tudniok valamit arról a világról, amelyben élnek.» «Jövönk azon fordul meg, milyen lesz népünk természettudományi művelése.» A németekre vonatkozólag azt mondják: «E pillanatban valamennyien bámuljuk ezt a nagyszerű alaposágot, előrelátást és körültekintést, amellyel a németek a természet erőit hódító mechanizmusuk számára befogták.» «Meg vagyok győződve, hogy Angolország nem tarthatja fenn állását a világban, ha nem hívja segítségül a természettudományokat nagyobb mértékben, mint eddig tette.» Bajnak tartják, hogy az egyetemre való felvételnél főként a latinból és görögből kell felvételi vizsgálatot tenni, a természettudományokkal pedig nem törődnek. A természettudományoknak az iskolákban a görög rovására akarnak nagyobb helyet biztosítani. Hangsúlyozzák, hogy ez a természettudományok százada. «Az a nép, amely a természettudományi képzés szükségességét felismeri, haladni fog; azt a népet pedig, amely nem ismeri el a természettudományokat, a többiek megelőzik.» — A német folyóirat rövid cikkében is egész halom jellemző idézetet találunk arra nézve, hogy a természettudományi oktatás állami jelentőségét mennyire felismerték. S jellemző az is, amivel az ismertetés végződik. A szerző ugyanis mindezekből azt következteti, hogy jóllehet Németország e téren sokat tett, most, hogy versenytársa akadt, még nagyobb mértékben fel kell ölelnie a természettudományokat, hogy utól ne érhessek! P. L.

Bevezetés a tudományos gondolkodásba. A katonai szolgálatot teljesítő főiskolai hallgatók érdekében többféle rendelkezés történt és van tervben nálunk is, másutt is. Igen figyelemreméltó az a kis cikk, amelyet *M. Semper* írt a *Zeitschrift für Hochschulpädagogik* 1917: 4. füzetébe arról, hogy ezeket az ifjakat nem lehet egyszerűen visszabocsájtani az elhagyott tanulmányokhoz, hanem gondoskodni kell a tanulmányok újrakezdésének lelki feltételeiről is. Nem ezt a szót mondja, de ezt a gon-